

השחר?

אמר לו: מלאך אני! ומיום שנבראתי לא הניע זמני לומר שירה עד עכשיו, ולכן אני מבקשך שתשלחני.

וזה שאמרנו שהמלאכים אינם אומרים שירה אלא פעם אחת, מסייע ליה לרב חננאל אמר רב.

דאמר רב חננאל אמר רב: שלש כתות של מלאכי השרת אומרות שירה בכל יום. אחת אומרת "קדוש" ואחת אומרת "קדוש" ואחת אומרת "קדוש ה' צבאות".

מיתיבי לרב חננאל מהא דתניא: חביבין ישראל לפני הקדוש ברוך הוא יותר ממלאכי השרת! שישאל אומרים שירה בכל שעה ומלאכי השרת אין אומרים שירה אלא פעם אחת ביום.

ואמרי לה: פעם אחת בשבת בשבוע.

ואמרי לה: פעם אחת בחודש.

ואמרי לה: פעם אחת בשנה.

ואמרי לה: פעם אחת בשבוע בשבע שנים.

ואמרי לה: פעם אחת ביוכל.

ואמרי לה: פעם אחת בעולם!

ועוד הן חביבין ממלאכי השרת: שישאל מזכירין את השם אחר שתי תיבות בלבד שנאמר "שמע ישראל ה'". ואילו מלאכי השרת אין מזכירין את השם אלא לאחר שלש תיבות של שבח, כדכתיב בשירת המלאכים "קדוש קדוש קדוש ה' צבאות".

ואין מלאכי השרת אומרים שירה למעלה עד שיאמרו ישראל למטה. שנאמר תחילה "ברן יחד כוכבי בוקר", שהם ישראל שנמשלו לכוכבים. והדר כתיב — "זיריעו כל בני אלהים", שהם המלאכים.

הרי שאין המלאכים אומרים את השם אלא לאחר שלש תיבות, וקשיא לרב חננאל אמר רב דאמר שהם אומרים "קדוש ה'?"

ומתריצין: אלא, כך אמר רב חננאל אמר רב: אחת אומרת "קדוש" ואחת אומרת "קדוש קדוש" ואחת אומרת "קדוש קדוש קדוש ה' צבאות".

ואכתי תיקשי: והאיכא "ברוך כבוד ה'" שאומרים המלאכים את השם לאחר שתי תיבות בלבד?

ומתריצין: "ברוך" לא המלאכים אומרים צב-א אלא אופנים, שהם מכסא הכבוד עצמו הוא דאמרי ליה, וכי אמרינן שאין מלאכי השרת מזכירין את השם אלא אחרי ג' תבות איירי במלאכים.

ואיבעית אימא, כיון דאיתיהיב רשותא למלאכים להזכיר את השם לאחר שאמרו שלש תיבות של "קדוש", איתיהיב להם רשות לאחר שהזכירוהו, מעתה, להזכירו אפילו ללא הקדמת שלש תיבות.

כתיב בספר הושע על מלחמתו של יעקב במלאך: "וישר אל מלאך, ויוכל. בכה, ויתחנן לו".

איני יודע מי נעשה שר למי? האם הפירוש הוא: וישר יעקב אל מלאך — שיעקב נעשה שר על המלאך, ויוכל יעקב לו.

רבא אמר: שלשה שריגים — אלו שלשה שרי גויים, שהם מלאכים שמלמדים זכות על ישראל בכל דור ודור.

תניא: רבי אליעזר אומר:

”גפן” — זה העולם.

”שלשה שריגים” — זה אברהם יצחק ויעקב.

”והיא כפורחת עלתה נצה” — אלו האמהות, שהנץ אינו חשוב כמו השריג שהוא ענף קשה.

”הבשילו אשכולותיה ענבים” — אלו השבטים!

אמר לו רבי יהושע לרבי אליעזר: וכי מראין לו לאדם בחלום מה שחיה? והלא אין מראין לו לאדם אלא מה שעתיד להיות?! והרי כל אלו כבר היו.

אלא, ”גפן” — זה תורה.

”שלשה שריגים” — אלו משה ואהרן ומרים.

”והיא כפורחת עלתה נצה” — אלו סנהדרין.

”הבשילו אשכולותיה ענבים” — אלו צדיקים שבכל דור ודור, העתידים להיות.

אמר רבן גמליאל: עדיין צריכין אנו לדברי רבי אליעזר המודעי, דמוקים ליה כוליה קרא בחד מקום. שרבי אליעזר המודעי אומר:

”גפן” — זה ירושלים.

”שלשה שריגים” — זה מקדש, מלך, וכהן

או שהכונה היא: וישר אל יעקב מלאך — שהמלאך נהיה שר על יעקב, ויוכל המלאך לו.

כשהוא אומר ”כי שרית עם אלקים, ותוכל” הוי אומר: יעקב נעשה שר למלאך!

וכן הא דכתיב ”בכה ויתחנן לו”. איני יודע מי בכה למי?

כשהוא אומר: ”ויאמר שלחני”, הוי אומר: מלאך בכה ליעקב!

כתיב ”כי שרית עם אלקים ועם אנשים”.

אמר רבה: רמז רמז לו המלאך ליעקב, שעתידים שני שרים לצאת ממנו: ראש גולה שבבבל ונשיא שבארץ ישראל! שהנשיא שבארץ ישראל הוא ”סמוך” לדון דיני קנסות, ונקרא ”אלהים”, כמו שנאמר ”עד האלהים יבא דבר שניהם”. ו”עם אנשים” היינו ראש הגולה שאינו ”סמוך”. מכאן רמז לו — גלות! שהזכיר לו את ראש הגולה.

כתיב בחלום שר המשקים ”ובגפן שלשה שריגים”. אמר רבי חייא בר אבא אמר רב: אלו שלשה שרי גאים, שהם עשירים ומקורבים למלכות, היוצאים מישראל בכל דור ודור. [שגפן רומז לישראל, שנמשלו לגפן].

פעמים ששנים מהם כאן, בבבל, ואחד בארץ ישראל. פעמים ששנים בארץ ישראל ואחד כאן.

יהיבו רבנן עיניהו ברבנא עוקבא ורבנא נחמיה בריה ברתיה דרב שהם שני ”שרי גאים” שבבבל.

גדול.

"והיא כפורחת עלתה נצה" — אלו פרחי כהונה המשרתים במקדש.

"הבשילו אשכולותיה ענבים" — אלו נסכים שהיין נעשה מענבים.

רבי יהושע בן לוי מוקים לה לקרא במתנות שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל.

דאמר רבי יהושע בן לוי: "גפן" זה — תורה. "שלושה שריגים" זה באר, עמוד וענן, ומן.

"והיא כפורחת עלתה נצה" — אלו הבכורים! שנתן להם ארץ משובחת בפירות שמביאין מהם בכורים.

"הבשילו אשכולותיה ענבים" — אלו נסכים שמביאין אותן מענבי ארץ ישראל.

רבי ירמיה בר אבא אמר:

"גפן" — אלו ישראל וכן הוא אומר "גפן ממצרים תסיע" שהוציא את ישראל ממצרים.

"שלושה שריגים" — אלו שלושה רגלים, שישראל עולין בהן בכל שנה ושנה.

"היא כפורחת" — הגיע זמנן של ישראל לצאת ממצרים, ולפרות ולרבות. וכן הוא אומר "ובני ישראל פרו וישרצו".

"עלתה נצה" — הגיע זמנן של ישראל ליגאל. וכן הוא אומר בפורענות שהקב"ה

יביא על בבל "ויז נצחם" — שהדם הוא תוקפו ונצחוננו של האדם] על בגדי, וכל מלבושי אגאלתי", יהיו מגואלים בדם. וכמו כן כן "עלתה נצה" ביאורו הוא שהגיע הזמן להזות דם נצחן של מצרים. "הבשילו אשכולותיה ענבים", הגיע זמנה של מצרים לשתות כוס התרעלה.

והיינו דאמר רבא: שלושה כוסות האמורות במצרים בחלום שר המשקים למה? אחד ששתה בימי משה. ואחד ששתה בימי פרעה נכה בזמן נבוכדנצר. ואחד שעתידה לשתות עם כל העובדי כוכבים לעתיד לבא.

אמר ליה רבא אבא לרבי ירמיה בר אבא: כי דריש להו רב להני קראי דחלום שר המשקים באגדתא, כוותך דריש להו.

אמר רבי שמעון בן לקיש: אומה זו ישראל כגפן נמשלה כדלעיל, שנאמר "גפן ממצרים תסיע": זמורות שבה אלו בעלי בתים. כשם שהזמורות עיקר הגפן כך בעלי בתים, מתקיימין ישראל על ידיהם, שהם גומלי חסדים ומחזיקים ידי עניים ומשחדים בממונם את המלכות. אשכולות שבה אלו תלמידי חכמים. עלין שבה אלו עמי הארץ. כמו שהעלין מגינים על האשכולות שלא ינזקו משמש ורוח, כך עמי הארץ חורשין וזורעים לצורך תלמידי חכמים.

קנוקנות שבה, ענבים שלא התבשלו שאין בהם שום תועלת, אלו ריקנים שבישראל.

והיינו דשלוה מתם מארץ ישראל: ליבעי רחמים איתכליא על עליא, האשכולות יבקשו רחמים על העלין, דאילמלא עליא, לא מתקיימין איתכליא. וכך מסייעים כל

חלקי עם ישראל לתלמידי החכמים.

כתיב "ואכרה לי בחמשה עשר כסף וחמר שערים ולתך שערים". אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוּצדק: "ואכרה" — אין "כירה" אלא לשון "מכירה", שנאמר "בקברי אשר כריתי לי", שיעקב קנה מעשיו את הקבר, "בחמשה עשר" זה ט"ו בניסן שבו נגאלו ישראל ממצרים, "כסף" אלו צדיקים וכן הוא אומר "צרור הכסף לקח בידו" [עיין רש"י] שהקב"ה אומר שקניתי את עם ישראל בט"ו בניסן בשביל הצדיקים. "חמר שערים" שהוא שלשים סאה "ולתך שערים" שהוא חמשה עשר סאה אלו מ"ה צדיקים שהעולם מתקיים בהם. ואינו יודע אם שלשים כאן בכבל וט"ו בארץ ישראל או אם שלשים בארץ ישראל וט"ו כאן? כשהוא אומר "ואקחה שלשים הכסף ואשליך אותו בית ה' אל הויצר" הוי אומר: שלשים בארץ ישראל ששם בית ה' וט"ו כאן.

אמר אבוי: ורוביחה של הצדיקים שבארץ ישראל משתכחי בבי בנישאת דתותי אפתא מתחת ליציע בבית הכנסת.

והיינו דכתיב "ואומר עליהם אם טוב בעיניכם הבו שכרי ואם לא חדלו". שהקב"ה אמר להם: אם אתם חוטאים, החזירו לי את הצדיקים שהייתם מקבלים בזכותם שכו.

"וישקלו את שכרי שלשים כסף" מלמד הכתוב שלעולם יהיו בישראל שלשים צדיקים.

רב יהודה אומר: אלו שלשים צדיקי אומות העולם שאומות העולם מתקיימין עליהם.

עולא אמר: אלו שלשים מצות שקבלו

עליהם בני נח, ואין מקיימין אלא שלשה.

אחת — שאין כותבין כתובה לזכר, שאף צב-ב על פי שהם מייחדים להם זכר למשכב מכל מקום אינם מקילים ראש עד שיכתבו להם כתובה.

ואחת — שאין שוקלין בשר המת במקולין שאף על פי שהם אוכלים בשר אדם אינם מוכרים אותו באטליו בפרהסיא [פירוש אחר — בשר בהמה שמתה מעצמה אינם מוכרים באטליו].

ואחת — שמכבדין את התורה.

שנינו במשנה: ואינו נוהג בעוף מפני שאין לו כף.

ומקשינן: והא קא חזינן דאית ליה כף לעוף, שיש בשר המקיף סביב עצם הירך שלו?

ומתרצינן: אית ליה, אבל לא עגיל! שהבשר המקיף אינו עגול אלא שטוח לרוחב, ואינו דומה לכף, ובגיד הנשה נאמר "אשר על כף הירך", הלכך אינו נוהג בעוף.

בעי רבי ירמיה: אית ליה לעוף ועגיל, אם נזדמן עוף שהכף אצלו עגול, או אית ליה לבהמה ולא עגיל, שנזדמנה בהמה שהכף אינו עגול אצלה — מאי?

האם בתר דיריחא אזלינן כל עוף וכל בהמה נידונים לפי מה שהם, ואותו העוף שהכף עגול אצלו אסור גיד הנשה שלו, והבהמה אשר כף רגלה אינו עגול לא יאסר גיד הנשה שלה, או דלמא, בתר מיניה אזלינן. וכיון שבדרך כלל לעוף אין כף עגול ולבהמה יש לה כף עגול, הרי כל מין העוף מותר וכל